

כמוה כצב

קריין חזקיה

דורות, נמהל בחלב שאם מגמיאה בו את עוללה, והניסיון התורשתי הזר והמוכר שב ובצבץ מדי פעם בעל כורחה אף שנמנעה ביודעין מלהרהר בו.

החבורה שעלתה לקרון הריק שבו התרווחה לה בחופשיות על הספסל עד אותו רגע, משתקעת בקריאת הרפרט שעליה להגיש בצהרי אותו יום על נאמנות יהודי גרמניה למולדת, להיימאט, בראשית שנות השלושים למאה הקודמת, נושא שנתפסה לו בהשראת הורי סבה, התגודדה סביבה, שניים ממגולחי הראש התיישבו לפניו, אחד מאחוריה, והרביעי נדחק לימינה על הספסל. היא השתדלה להתעלם מנוכחותם הרעשנית, בידיעה שבתחנה הבאה הקרון ישוב ויתמלא, ויימצא ודאי איזה גבר בריא בשר שירעים עליהם בקולו ויורה להם להסתלק או להירגע. אלא שהנסיעה נמשכה ונמשכה ונדמה היה שהרכבת סתה להכעיס מדרכה ולא תגיע כלל לכיכר קטה קולביץ, היעד הקרוב. מסלול הרכבת כבר היה חרות בו כיכרונה להפליא, כולל ההכרות המוקלטות בהיגוי ברור ומוטעם המציינות את שם התחנה, את הקווים המקושרים אליה ואת היציאה לרציף מימין ומשמאל, לאחר שכבר חצי שנה היא נוסעת באותו קו בין הבית ובין האוניברסיטה, הלך וחזור מדי יום ביומו.

כשרכן אליה הצעיר השרירי והמנומש, עגילים נקובים בגבתו ובלשונו ותקע בה את מבטו הקר, היא פגשה לתדהמתה את עיני התכלת הזוגיות המימיות של בובתה רוחמה, שסבתא הביאה לה מטירול ליום הולדתה העשירי, ועד היום היא מקשטת את אצטבת הספרים בתדרה בבית ההורים סמוך לשדרות רוטשילד. חרוזי זכוכית דהויים, שטוחים, רדודים, חפים מניצוץ אנושי. היא נרתעה מהבל פיו האלכוהולי ומהעגה ההמונית שבפיו. למרות שהתקשיתי להבין אותה, תספר מאוחר יותר לאינגה בקרבת לב, קלטתי מההקשר, מהצחקוקים של החברים שלו, שהוא מנבל את פיו או פונה אלי בהצעה מגונה, והבנתי שהוא מנסה להרשים אותם כגבר אמיתי, מתחכם על חשבוני חופשי-חופשי. ליתר ביטחון סגרה את הדפדפת והכניסה אותה לתיק הכבד, חוששת שהבריונים ינסו לחטוף מידיה את דפי הנייר, קולטת אלימות כבושה, שבנקל עלולה להתפרץ אצל הצעירים השתויים מהבורק. אני יורדת, ציינה במורכך לב, שניסתה לכסות עליו באוזני הבריון הסוגר עליה, בגדיו מנומרים כמדי חיילים ונשר שחור חרוט על זרועו השרירית ששרוולה קוצץ ברישול מכוון, טפריו שלוחים לעבר הטרף, לעברתה. אבל הוא חסם את היציאה מהספסל ודחק פנימה את רגלו המשוריינת במגף מצועצע, מאלץ אותה לשוב ולהתכווץ במושב פן ייגע בה. Ich muss aussteigen, אני חייבת לרדת, ניסתה את מזלה בשנית, ניסתה גם לדכא את הרעד בקולה, אך איש מחברי הכנופיה לא התרשם. סגרו עלי ועכשיו לא ירפו. אין לי שום סיכוי נגדם, קלטה את מלוא גודל הסכנה, כשהיא נוגסת בשיניה את שפתה התחתונה החושנית. אם אנסה להפעיל כוח, התרוצצו המחשבות, אם אחבט בשיכור הזה בתיק, יתנפלו עלי כל השאר, כי בדיוק לאות כזה הם מחכים. הנימוס שלי לא עושה רושם על אף אחד, סיכמה לעצמה במועקה בקמטה את מצחה הצחור, הגבוה, רק מגרה אותם ומגביר אצלם את התוקפנות. בעצם זה רק מסגיר איזה טרף קל אני, נואשה לרגע ונעצה בין שיניה את מדליון הזהב, שמדונה משנהב משובצת בו, ירושה מסבתה שקיבלה לפני נסיעתה. מפתח שמלתה האביבית נותר חשוף וכתמי האודם שהתפשטו תמיד על עורה הלבנבן ברגעי התרגשות נגלו לעין. בטח יש להם

פעולם לא ידעתי כזה פחד, תפרוק מאוחר יותר את תסכולה בפני אינגה בקפטריה המהודרת של אוניברסיטת הומבולט, שקירותיה למודי הניסיון יתנו תוקף לדבריה. עם כל הסכנות שאורבות לנו בארץ, מלחמות ופיגועים ומה לא, אף פעם לא הייתי נטושה כל כך, ממש לבד במערכה. מצאתי עצמי משותקת כמעט מרוב בהלה, ואת הלמות הלב שמעתי ושמעו כולם מקצה הרכבת ועד קצה. תראי, הידיים עוד רועדות לי, תתודה על החרדה, שאחזה בה שעה קלה קודם לכן, באוזני שותפתה לדירה, ג'ינג'ית תאבת חיים. הרגשתי פשוט מאוימת, כאילו ההיסטוריה המסיימת חוזרת על עצמה כדי שגם אני אחווה אותה על בשרי, ורק במאמץ הצלחתי להסתלק מהקרון ברכבת התחתית. ואכן, בפרץ נחישות לא אופייני חילצה עצמה לבסוף ודידתה בסנדלי הקש הוורודים אל ספסל הפלסטיק האדום הקרוב על הרציף. בתחושת רווחה הצניחה עליו את גופה הדק שהתאבן לרגע והתקשה, ודימתה שחבטת הגוף בספסל הדהדה ככדור גומי הפוגע במטקה, וגעגועים עזים לחוף תל אביב החמה והאינטימית צבטו את לבה. אפילו הלחות הדביקה נדמתה לרגע משובבת נפש בקיץ האירופי המתעתע. מודעת לנוכחותו של הזרם האנושי האלמוני הכובש במהירות את הרציף, ביקשה דיטה לשווא לעצור את הרעד בידיה ולעטות את ההבעה האדישה שכל תושבי העיר הזאת עוטים דרך קבע, מסכה המכסה על הרגש. היושב בגרונה הציץ לה, אבל לאחר שגייסה את כל כוחותיה לפלס לעצמה דרך החוצה, היתה מסופקת אם נותר בה עוד כוח לפתוח את בקבוק המים הפקוק, התחוב במעמקי תיק העור הגדול שכבר התבלה בפניותיו, ולכן ויתרה מראש על הניסיון. תירגעי, אמרה לעצמה, היה לך מזל גדול ולא קרה שום דבר, אף אחד לא עוקב אחריך, ואת די מוגנת עכשיו ברציף המתמלא בהתמדה בנוסעים חדשים. אבל לענת הבהלה נותרה מרירה כשהיתה, מתחפרת עמוק בפיה, בצד בהלות ישנות המטפסות בגרונה. לא ניתן לבטל אותה בקלילות באמצעות השכל הישר, כפי שאינגה, בתפקיד חברה, אם, אחות ומדריכת טיולים כאחד, תנסה מאוחר יותר לשכנע בטון פטרוני, ורק תקומם נגדה את דיטה בלי להרגיעה כלל, אל תהיי היסטורית, סתם חבורת פרחחים שהיתה נטפלת לכל אחד, אל תגייסי את התותחים הכבדים של אנטישמיות וניאו-נאצים, אולי משום שהבהלה לא צמחה יש מאין ושורשיה נטועים במעמקים, בזיכרון קמאי שהמתין בסתר להטענתו מחדש, להצדקתו, מוינה פגם מולד הטבוע בה זה

הביתה לפני שאגשים את הפנטזיה שלי על בירה צוננת מהחבית. סבא היה נרגש, כאילו לא עברו שישים שנה מאז, וידו התהדקה על כפה, כמו מבקשת לומר: תמיד אשמור עליך, אוצרי, מִיָּן שְׂאָן, שאף אחד לא יפגע בך. זה היה אחרי שכבר חייתי שלוש שנים בארץ, סיים סבא, מכחכה בגרונו השנוק, התרגלתי להיות הבעל בית, ולא הייתי מוכן לתת לאף אחד להתנהג אלי כאילו אני איזה זבל. אבל הדודים שלך שהתבגרו באנטישמיות, התרגלו לריח שלה, ולפרצוף שלה והצמיחו עור פיל.

את המילים הקשות כבר הכירה, ותמיד זכרה שסבא לא אמר "אנטישמיות" אלא "אנטיזמיטיזמוס", ולא אמר "זבל" אלא "שִׁיִּסָּה".

היא נזכרה במבט הממזרי בעיניו, שתמיד נראו לה מחייכות. מבטו הקונדסי לא השתלב עם מוצקותו, עם זרועותיו השריריות, עם רגליו האתלטיות שנראו לה נטועות היטב באדמה, גם אם היתה זו אדמת המולדת הזרה והרחוקה כל כך, שהותירה בו תחושת פליטות לשארית ימיו.

לפתע הודקף אחד הפרחחים שלפניה, זה שמצחיית קסקט החאקי שחבש הופנתה לאחור וגילתה טפח משערות החיטה הבהירות, הקצוצות כמעט עד שורשיהן, מנסה לשמור על יציבות בקרון הרכבת שהתעקל פתאום ימינה, הניף ידו אל מצחו במועל יד והצהיר: הייל היטלר! חולצתו התרוממה והיא ראתה את העגיל התקוע בטבורו והבחינה בקצה התחתון של צלב הקרס המקועקע על בטנו. הוא גיהק בקול לשביעות רצונו וריח הבירה הכה בנחיריה.

תמיד ידעתי, התוודתה באוזני אינגה, שבבוא היום לא אדע כיצד להתמודד עם אלימות. אין דבר שמפחיד אותי יותר מהרוע שמקנן באדם, ואני יודעת שאהיה חסרת אונים מולו. אם חלילה יתקיף אותי אנס אני מסופקת אם אוכל לתקוע בעיניו מפתח מצרור המפתחות, כפי שלימד אותי מדריך בסדנת הגנה. והיא נזכרה כיצד חצתה פעם את השדה הרחב שהפריד בין המכולת לשכונת מגוריהם של סבא וסבתא, והבחינה בצב קטן מכורבל בשריון. רק כשהתכופפה

חוש של כלבי טרף, והם קולטים באיזו פאניקה אני וכמה חסרת אונים נגדם.

מה היתה עושה בחורה ברלינאית לו היתה נקלעת לסיטואציה כזאת, תשאל אחר כך את אינגה, שהנמשים על אפה ולחייה כמו יחוורו מחרון ומבושה. ודאי היתה מפטירה קללה עסיסית ונדחקת החוצה במרפקיה, תשיב בעצמה, כי אינגה, שאינה מאבדת לעולם את עשתונותיה ובורכה בחוסן נפשי וגופני מעורר קנאה, תיאלם לרגע. אבל אני לא גרמנייה ולא אציליה לעשות עכשיו הצגה כאילו אני כן, ואפילו השירות הקרבי השאיר אותי בידיהם ככלי משחק.

היא נזכרה במעשה שסיפר לה סבא, כשהוא רוכן קדימה כממתיק סוד, כיצד בשנת 1938 נסע עם סבתא מפלשתינה ללונדון, זמן קצר לאחר חתונתם, שבקושי גייסו לה מניין, לפגוש את אמה של סבתא ואת שני אחיה, שחיכו ל"סרטיפיקט". היא אהבה להתרווח מולו באחד מכיסאות הנוח הצהובים שסבתא העמידה בין האורנים, על מצע מחטים רך ועבה שנערם תחתיהם במרוצת השנים, כפה נתונה בתוך כפו הקשה האוחזת בה רכות, חופנת אך מותירה לה מרווח לנוע בתוכה כמו צומחת יחד עם כפה הגדלה, מקשיבה לקולו העמוק הדובר עברית בניגון נוכרי ובמבטא כבד מהול מילים משפת אמו, יודעת שיכעס אם תקטע את דבריו בשאלות, לאחר שהסביר לה בסמכותיות שאין להרהר אחריה, שתחילה עליה להקשיב בסבלנות עד שיסיים את דבריו ואז ישיב לה בחפץ לב על כל שאלותיה. כילדה נהג להקפיץ אותה על ברכיו ולשיר לה שירים מתחרזים

בגרמנית או להניף אותה באוויר עד שצרחת בפחד מעונג, ואז לשוב ולקלוט אותה בורעותיו, וכנערה הרגישה שלמדה להפעיל על האיש המעורר פחד ומשליט טרור, את קסמה הנשי המתפתח ולדלות מפיו זיכרונות, שהיא אוהבת לשמוע והוא מתקשה לחשוף. כבר בערב הראשון כשבאנו ללונדון, סיפר סבא, יצאנו שלושת הבחורים לרחוב הייתי אז צעיר בן שלושים, ודוד קרל ודוד ארתור, האחים של סבתא, צעירים ממני רק מעט, לחפש בית מרוח. התגעגעתי לאווירה האינטימית ולריחות מרתפי הבירה, שנספגו בקירות וברחיטי העור לאחר עשרות שנות שימוש, כי בשני הבאים שקמו בתל אביב הכל היה חדש, חסר אופי ובלי אווירה, אפילו שהשתדלו מאוד לחקות את הדבר האמיתי, וחלמתי על בירה גרמנית גועית שנמוגת באטיות לכוס חרס מברז חבית ולא מבקבוק. מפנית הרחוב, המשיך סבא, זינקה לקראתנו קבוצת צעירים קולנית משולהבת: "כשדם יהודים יותו מן הסכין". התגובה האינסטינקטיבית שלי היתה לחפש אבן ולזרוק עליהם. את לא תאמיני לי, דיטליין, אבל שני הדודים שלך בכלל לא קלטו את המילים שהבריונים האלה שרו, אחרי שהתרגלו לאטום את האוזניים לקולות הרחוב ולהתעלם מהאיום ההולך ומתממש. רק כשהבינו שאני לא מוכן לשתוק לנאצים האלה, תפסו אותי הגיסים שלי חזק, נזופים בי שהשתגעתי, שזהו שיר שהבחורים נהנים לשיר בלי לחשוב על התוכן שלו, ואם ארגזו אותם ישחטו את שלושתנו על המקום בלי לחשוב פעמיים, והכריחו אותי לחזור אתם

למוסיקה: מבחר רעיונות מלאי הומור של המחלקה לאנימציה בבצלאל עם מלחינים מחוננים מהאקדמיה למוסיקה - הכל היה עשוי בטוב טעם ודומה שהקהל לא שבע מהשפע המבריק. רועי אופנהיימר, שניצח על ארבעים הנגנים המצטיינים, מסך חיות ופלפל בערב שהיה פסטיבל של רעיונות מקוריים ויצירתיים.

כמוה כצב

קריין חזקיה

«המשך מעמ' 61»

להרים אותו, חשה בנוכחותו המאיימת של נחש שחור בעמדת התקפה, נחוש לזנק על הצב ולבלוע אותו. שעה ארוכה קפאה במקומה, מנועה מלברוח על נפשה, מהופנטת נוכח הסכנה המוחשית, חסרת אונים. ועכשיו החלאות האלה בקרון נטפלים אלי, תספר לאינגה, רק בגלל שאין לי את המראה הארי שלך, חושפת רק את שולי קרחון האימה שנקרש בה בעודה תינוקת.

הכל נדם בשדה ועלה לא נע, האוויר עמד והעננים השליכו עוגן וחדלו לשוט. השמש חיפשה מסתור מאחורי העבים והשמים נצבעו אפור מתכתי על אף החום היוקד. רק הצרצרים המשיכו לצרצר והדבורה הסתחררה וכיתרה את ענפי החצב שפרחו בלבנותם, מאיצים בריחניותם את בוא הסתיו. התפייסות ורוגע השתלטו על השדה וגופה התרפה, ולאזות זה ציפה הנחש. בדממה פער את לועו כמתכוון לבלועה, ואז הסתער על הצב בהרף עין וסגר לסתותיו על שריונו הרך. שני חרולים עמוסי שבלולים זעו לרגע וחדלו. הזעקה שקפאה אז בגרונה השתחררה פתאום בקרון וקול זר בקע מגרונה, מהדהד במנהרת הרכבת. די, די, די. בתיק הכבד חבטה לכל עבר, תסתלקו מפה, נבלות, תעזבו אותי במנוחה, מזדקפת והודפת את הצעיר שלידה, שהתדהמה ניבטה מעיניו. קולה הצווחני צלצל זר ועמום גם באוזניה. די, עזבו אותי במנוחה, מה נטפלתם, מה אתם רוצים, שונאי אדם שכמוכם, חיות טרף. בעיני רוחה ראתה את סבא משפיל את מבטו, נבוך שבושש להיחלץ לעזרתה, אך משוכנע שהוא מי שהפיח בה את הנחישות, אמנם באיחור.

כשכוס הקפה מונחת לפניה והיא מתקשה ללגום ממנה, אינגה תעביר את כף ידה בליטוף קל על שערה החום של דיטה, ובקצות אצבעותיה תמחה את טיפות הזיעה שנקו על מצחה. תירגע דיטי, התגובה שלך לא פרופורציונית למה שקרה. בסך הכל כמה בריונים שרצו להפחיד אותך והצליחו. לא נשלף סכין, לא הורמה יד. אין לי את השקט הנפשי שלך, תתריס בפניה, מנסה לייצב את נשימתה, לאפק את הבכי המבקש להשתחרר, לחפות על הכעס המתעורר, מבקשת לא לדחוק את אינגה לצד הרעים. נסי לשים את עצמך במקומי. ומיד תבחין ששגתה, שאינגה החמה והאוהבת לעולם לא תוכל לעמוד במקומה, כי תהום מפרידה ביניהן.

היא נשענה על דלת הקרון, מוחה באמת ידה זיעה ממצחה, מנסה לחזור ולשלוט ברעד, בתסכול, בזעם, בפחד, ועם בוא הרכבת לתחנה נמלטה בבושת פנים על נפשה לחיקו המגונן של ההמון האדיש.

“אקודוס”, להקת המחול הקיבוצית

גוארדיני שנבנה ב-1760 - ניגן וויספלווי בניקיון מעורר השתאות והאיר בשקיפות את מורכבות הולכת הקולות והקונטרפונקט הבאכיים. הקלות של מגע הקשת המרחפת והקצביות בניגנתו סחפו, אלא שלעתיים קרובות שימשה נטייתו להאטות מופלגות תחליף לעומק צליל מלא, החיוני כדי להבין את משמעות התפילה הבאכית, בעיקר בפרקי הפרלוד. נדיר ביופיו היה אף המפגש עם הזוהר הצלול והפרשנות החכמה של אנסמבל הטאליס סקולרס הבריטי בניצוח פיטר פיליפס, ליצירות מתקופת הרנסנס ומננו. הגם שבניגוד לסגנון התקופה, את קולות הקונטרה טנור הגבריים החליפו סופרן נשיות, התחושה הייחודית שהשרו הצלילות והשקיפות של הקווים המלודיים והולכת הקולות של אנסמבל, שתרבות השירה שלו רחוקה מרחק שנות אור מהסגנון האופראי, היתה של ניקיון רנסנסי אותנטי. האינטימיות הנמנעת מאפקטים חיצוניים עוררה התפעמות. מרתק היה אף ביצוע יצירותיו של ג'ון טאבנר (יליד 1944): האחת מבוססת על פסוקים מתוך תפילת אשכבה אורתודוקסית לכמרים ושומרת על יופי סגפני, והשנייה מבוססת על הטוהר של יוון ואלכסנדריה העתיקה. באורח פלא השתלבו הזוהר וטוהר של המלחין המודרני עם הפורטיטניות של סגנון הרנסנס.

מלאת רעננות כובשת היתה המנצחת מירנה הרצוג עם נגני האנסמבל למוסיקה עתיקה “פניקס”, מקהלת “קולגיום תל אביב” והזמרים הסולנים מיכל אוקון, דוד נורטמן וצבי נתנאל, בביצוע בכורה ל”מיסה זפוטק” המקסיקנית. רוב הקטעים הם פרקי מיסה, שחיבר בראשית המאה השבע עשרה אנדרס מרטינס, בן שבט ה”זפוטק” האינדיאני. העליצות של המנצחת דבקה בחברי האנסמבל ובקהל, שיצא מגדרו. מופלא היה הערב עם החלילן היהודי הריפרסאד צ’אורסייה, נגן הטבלה ויג’יי גהטה, נגן כלי ההקשה זוהר פרסקו, ונגן העוד תיאסיר אליאס. דומה היה שבחלקו השני של המופע העפילו חברי ההרכב ליכולת אלתור וירטואוזית נדירה.

מרתק היה פרויקט האנימציה של “תזמורת המהפכה” של האקדמיה